

SZILÁNKOK – 1956

ÍRTA: Szunyogh László

Az 1956. októberi forradalom eseményei a külvárost is elérték. Itt is voltak fegyveres utcai harcok, tüntetések. Megalakult a Nemzetőrség és a Forradalmi Tanács is. Az üzemekben munkástanácsokat választottak. Itt is vonultak az utcán a tankok, a szabadságharcosok felvették ellenük a fegyveres harcot. Nagyobb szervezett egységek nem jöttek létre, de az egyéni és kisebb létszámú csoportok bátran harcoltak.

A rendelkezésre álló dokumentumok alapján október végéig a kerületben 9-10 haláleset történt. A körülmények nagyrészt ismeretlenek, elsősorban a halál okát ismerjük. Lehet, hogy harcoltak, lehet, hogy csak egyszerű járókelőkként veszítették életüket.

Az alábbi visszaemlékezések, dokumentum töredékek bepillantást engednek az akkori idők mindennapjaiba.

1956. október 23-át követően a szovjet parancsnokság megerősítette a pestújhelyi katonai kórház védelmét. A bejáratnál az Őrjárat utcánál tank őrködött, az Ady Endre utca végén, a kórház kerítésénél löveget állítottak fel.

A forradalom első napjaiban forrongott a belváros. A kerületi lakosok közül sokan csatlakoztak az eseményekhez. Különböző helyszíneken voltak jelen. (tüntetések, Magyar Rádió, stb.)

Nyitrai Zsuzsanna emlékei nagybátyjáról

„Nyitrai Károly édesapám testvére volt. Rákospalotán laktak. Úgy emlékszem, vidám, jókedvű

ember volt. Nagyon örültünk a nővéremmel, ha átkarikázott hozzánk Pestújhelyre. Sokat viccelődött, többféle kártyatrükkal is szórakoztatott bennünket.

A mi családunk férfi tagjai hagyományosan üvegesek voltak, így Karcsi bácsinak is ez volt a mestersége. Mindig tricikkel közlekedett.

A családi hagyomány szerint Imre bácsi kíváncsi, mindenre érdeklődő ember volt. Az október 23-át megelőző hírek, események bizonyára felkeltették figyelmét. Lehet, hogy a tüntetésen is rész vett, de az biztos, hogy a rádiónál ott volt. Azt nem tudni, hogy pontosan hol, mikor és hogyan érték a lövések. Feltételezhetjük, hogy a rádió ostrománál ...

Karcsi bácsi nem jött haza, a családja nem tudott róla semmit. Értesítést nem kaptunk, abban az időben ez szinte lehetetlen is volt. Édesapám is kereste, végigjárta a kórházakat, a hullaházakat... Az egyikben találta meg Őt...

Annyit tudtunk meg, hogy életveszélyes sérülésekkel – fej és tüdőlövéssel – szállították a Szövetség utcai kórházba. Ott hunyt el október 24-én, néhány nappal a 39. születésnapja előtt. Egy gyermeke, az unokatestvérem 15 évesen maradt árván...

Az októberi napokról van egy halvány emlékem. Nem tudom melyik napon történt. 4 és fél éves voltam akkor. Mi a katolikus templom mellett laktunk. Jól ráláttunk a Pestújhelyi térre, jöttek a tankok. A konyhában ültünk, amikor katonák tépték fel az ajtót. Partizánokat kerestek. Apám

- így utólag viccesnek tűnik – ránk mutatott a három gyerekre.

- Ott vannak a partizánok...

A katonák érthették a „humort”, mert mosolyogtak rajta. Ennek ellenére végigkutatták a házat... Nem találtak semmit, mentek tovább...”

Kneip Károly 8 éves volt akkor a Molnár Viktor utcában lakott.

1956. november 4-én kezdődött meg a forradalom leverése és a megtorlás. Fót és Cinkota felől érkeztek a tankok a XV. kerületbe.

– Nem felejttem azokat az órákat. Kitoröhlhetetlenül beégett az emlékezetembe az a nap. Nagy dübörgést hallottam az utcáról. Szentmihály felől tankok közeledtek, az utca teljes szélességét elfoglalták. Szovjet katonák ültek a tankokon. Lépésben, nagyon lassan jöttek. A kiskutyám a kerítés mentén veszettül ugatott, képes lett volna „megtámadni” a hadsereget. Az egyik katona a géppisztolyát a kutya felé irányította. Nem tudom hogyan, de pillanatok alatt felkaptam a kutyust és magamhoz szoritottam. A katona a fegyvert továbbra is a kutyára – immár rám is fogta. A tankok haladtak tovább, de a hangjukat nem hallottam... csak a géppisztoly csövét láttam és belenéztem a katona szemébe... Ott álltunk a kapuban. Nem tudom mennyi idő telhetett el, de a katona meggondolhatta magát és nem húzta meg a ravaszt... leeresztette a fegyverét.

– Mi történt utána?

– Biztos megkönnyebbültem, de igazán később értet-

tem meg a helyzetet, mi is lehetett volna belőle...

A tankok befordultak a Pestújhelyi útra. A Körvasútsor felé indultak. A Pestújhelyi tér után az egyik emeletes háznál megálltak. Az első tank lövegtornya lassan fordult a ház felé. A cső néhány centiméterre a földszinti lakás ablakától állt meg. A házban mozgás nem látszott, mozdulatlan volt minden. A parancsnok jelzett: tovább. Így nem lőtte szét a házat... mentek tovább, de a vasúti töltés útjukat állta. Itt egy pár percig tanácstalanul álltak, ide-oda toltak, forgolódtak. Végül elindultak a piac felé, ott már eljuthattak a belváros felé... Nem maradt más utánuk, csak a felszántott úttest, a kifordított keramitkockák tömege.

– Komoly harcok kezdődtek ekkor a Körútnál, Széna téren, a Corvin köznél. Mi történt itt a város szélén?

– Megpróbáltuk túlélni. Voltak, akik pincébe tudtak menni, mások az épületek belső szobáiban húzták meg magukat. Az utcára veszélyes volt kilépni, de például kenyérért kénytelenek voltunk kimenni.

Az egyik alkalommal a Thököly utcai Szabó péknél orosz teherautó érkezett, a levegőbe lőttek. Mindenki elmenekült, a kenyereket elvitték... Mi Zuglóban a Kövér Lajos utcai sütődnél tudtunk kenyeret szerezni, hazafelé a vasúton az Ady Endre utcánál jöttünk át. Alig haladtunk néhány métert, amikor az orosz kórháznál felállított lövegből kaptunk egy sorozatot. Mellettem süvített el a lövedék. Be tudtunk ugrani egy kerítés sövényei közé.

– Akkor megint „szerencséd” volt?

– Hát igen, de sokan nem így jártak.

Az egyik barátom édesanyja az egyik reggel munkába indult, eljutott az Ady Endre utca és Molnár

Viktor utca sarkához. A túloldalra már nem ért át, mert egy lövés a térdét találta el.

A másik a Morvai tetőfedő esete. Ott lakott a kórház bejáratával szemben, az Adria utcában. Október 24-én történt, a tankok felvonultak a kórház elé, gondolom a védelem érdekében. Morvai kinyitotta az ablakot, talán integetett is a katonáknak - derékban kapta el a géppisztolysozozat... Anyámék úgy mesélték a történetet, hogy csak üdvözölni akarta őket...

Megjegyzem, hogy a kórház előtt az egyik ott posztoló tankot a fegyveres fiatalok molotov-koktélokkel felgyújtották és használhatatlanná tették. Sokáig ott állt kormosan, én is bemásztam a belsőjébe: mindenféleket kiszereztem belőle. Akkor a BM lakótelep még nem épült fel, a Beszilla parkban állomásoztak a tankok.

Szunyogh László

„Néhány emlékem nekem is van 1956-ból. 4 és fél éves voltam akkor. Láttam egy tankot, ahogy a Pestújhelyi úton elhalad a Szűcs István utcai kereszteződésben. Családommal eltöltöttem néhány napot egy pincében is.

1956. november 4. este 10 óra

– Ébredjetek... – hallom anyám hangját. Először csak álomszerűnek tűnik, de nem - vége az alvásnak.
– Gyerekek ébredjetek. Keljetek fel! – sürgötött apám is, miközben öcsémet karjába vette.

– Indulhatunk? Itt a bőrrönd, hozd a takarókat is... kellene majd.

Kiléptünk a lakásból, megcsapott bennünket a hűvös őszi levegő.

– Hová megyünk? – kérdeztem, de nem kaptam választ. Távoli morajlásokat hallottam, olyat mintha mennydörgés lenne. De felhőt nem láttam, tiszta volt az ég...

A sötétben a kert felé mentünk, a nyúlólak mellett a szomszéd drótkerítéséhez érkeztünk. A kerítésnél a szomszéd bácsi várt bennünket, előzőleg megbontotta a dróthálót. Átbújtunk a résen és a ház felé vettük az irányt. A csillagos égbolt elég fényt adott, lámpa nélkül is jól tájékozódhattunk. A pinceajtó nyikorogva nyílt fel, itt már gyertyafénynél lépkedtünk lefelé a lépcsőfokokon.

A dohos, levegőtlen tér és a gyertyák imbolygó lángjai félelmetes és szorongó érzéseket keltettek. A pincében többen voltak.

A pince rekeszekre volt osztva, ha lehetett kapni itt tartották a tüzelőfát. A négy család itt az elkerített részekben foglalta el helyét, hallgatagon ültek a különféle alkalmatosságokon, letakart kupacokon.

A gyertyák nem tudták bevilágítani a teret, a pince hátsó fala sötétségbe burkolódzott.

– Miért jöttünk ide? – kérdezem.

– Harcok kezdődtek az utcán, a városban.... itt biztonságosabb.

– Meddig leszünk itt?

– Nem tudom, de maradj csendben... próbálj meg aludni.

A felnőttek csendesen suttogtak egymásnak, érteni nem lehetett. Egy öreg, 70 év felüli néni nyögdecselt, mormogott – talán imádkozott. A

